

Крос-культурна психологія

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	Для всіх
Спеціальність	Для всіх
Освітня програма	Для всіх
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	очна (денна)
Рік підготовки, семестр	2 курс, осінній/весняний семестри
Обсяг дисципліни, розподіл годин за аудиторними заняттями та самостійною роботою	2 кред. ЕКТС/60 годин лекції – 16 годин, семінарські – 14 годин, самостійна робота – 30 години
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Залік / модульна контрольна робота
Розклад занять	Лекції, семінарські заняття
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	https://psy.kpi.ua/vikladachi/

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Враховуючи важливість вивчення спільних рис та розбіжностей психології індивідів, які належать до різних культурних та етнічних груп і психологічних механізмів формування етнічної та національної свідомості людини як носія культурних норм і цінностей, створено курс «Крос-культурна психологія».

Вивчення даного курсу дозволяє сформувати загальне уявлення про особливості національного характеру різних етнічних груп. До того ж знання особливостей використання різних психологічних підходів до вирішення міжнаціональних конфліктів дозволяє сформувати головні навички організації та проведення крос-культурних досліджень, аналізу й інтерпретації етнічних феноменів. Глибокі та ґрунтовні знання з крос-культурної психології сприятимуть імплементації психологічних засобів у вирішення та медіацію етнічних непорозумінь та конфліктів на різних рівнях.

Навчальна дисципліна складається з лекційних занять, в яких міститься цікава теоретична інформація про крос-культурну психологію, наводяться приклади (результати досліджень, психодіагностичні тести, результати експериментів), надається велика кількість практичних порад, які здобувачі освіти можуть застосовувати на практиці.

Комунікація з викладачем відбувається під час навчальних занять і консультацій, які проводяться за графіком (доступним на сайті кафедри психології та педагогіки).

Метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти:

Загальних компетентностей:

- знання про психологічні крос-культурні особливості національної поведінки людей та груп;
- знання про об'єкт та предмет крос-культурної психології;
- знання про основні етапи розвитку крос-культурної психології та методологію її прикладних досліджень;

- знання про проблематику досліджень у крос-культурній психології, її основні категорії та робочі терміни;
- здатності формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, відстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- здатності взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні відмінності;
- здатності аналізувати та вміти критично застосовувати базові принципи міжкультурної комунікації;
- здатності рефлексувати особисті знання.

Програмні результати навчання:

- аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси які виникають при крос-культурній взаємодії;
- використовувати знання теорій крос-культурної психології;
- коректно вирішувати конфлікти що виникають при крос-культурній взаємодії;
- формувати ефективні комунікації при крос-культурній взаємодії;
- створювати та підтримувати сприятливий психологічний клімат при крос-культурній взаємодії.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни здобувачу освіти бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами наукових інститутів та бібліотек.

Навчальна дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує знання з інших освітніх та наукових галузей: філософії, історії тощо. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця дана навчальна дисципліна тісно пов'язана з дисциплінами соціально-логіко-гуманітарного блоку, що створюють загальну світоглядну та методологічну основу для сприйняття здобувачами освіти змісту пропонованої дисципліни.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати дисципліну магістерського рівня «Педагогіка вищої школи».

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет психології. Базові категорії психології: відображення, особистість, діяльність та спілкування

Тема 2. Крос-культурна психологія як наука

Тема 3. Психологічні вимірювання культур

Тема 4. Пізнавальні процеси і культура

Тема 5. Особистість і культура

Тема 6. Психологія етнічних міграцій та акультурація.

Тема 7. Психологія міжкультурної толерантності

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Москалець В. Загальна психологія: підручник. Київ: Ліра-К, 2020. 564 с.

2. Соціальна психологія [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянчук, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Сербова, О. Л. Туриніна, О. В. Москаленко, С. О. Хілько, В. О. Чумаков ; КПП ім. Ігоря Сікорського. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Електронні текстові дані (1 файл: 7,83 Мбайт). – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 595 с. <https://ela.kpi.ua/items/c047fef0-8cdb-46fa-aa4c-c7b4e6a41250>

3. Чернякова О.В., Грицук О.В., Мельник В.В. Крос-культурна психологія : навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 053 Психологія. Слов'янськ : ДДПУ, 2018. – 185 с.

4. Berry, J., Poortinga, Y., Breugelmans S. Cross-Cultural Psychology research and applications, 3d Edition: Athanasios Chasiotis, David L. Sam, 2015 — 652 p.

5. Matsumoto, D., Hwang, H. The Handbook of Culture and Psychology Publisher: Oxford University Press; 2nd edition, 2019 – 880 p.

4.2 Допоміжна література

- 1.Дуткевич Т. Загальна психологія. Теоретичний курс. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 388 с.
- 2.Колобич О. П. Загальна психологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. – 172 с.
- 3.Heine S.J. Cultural psychology: third international student edition. WW Norton & company, 2017.
- 4.Kenneth D. Keith Cross-Cultural Psychology - Contemporary Themes and Perspectives, 2nd Edition: John Wiley and Sons Ltd, 2019 – 752 p.
- 5.LeVine R.A. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences: Second Edition. ELSEVIER, 2017 – 166 p.
- 6.McCornack. S. Ortiz J. Choices and Connections: An Introduction to Communication. Boston, New York: Bedford/St.Martin's, 2017 – 109 p. ISBN 978-1-319-20116-6. OCLC 1102471079.
- 7.Quijano A. Coloniality of Power and Eurocentrism in Latin America. International Sociology, 2016.
- 8.Schwarz, K. A.; Pfister, R. (2016). "Scientific psychology in the 18th century: a historical rediscovery". Perspectives on Psychological Science. 11(3): 399–407. DOI: 10.1177/1745691616635601. PMID 27217252.
- 9.Shirayev, E., Levy, D. Cross-Cultural Psychology: Critical Thinking and Contemporary Applications, 6th Edition, 2016 – 428 p.
- 10.Sondhi R. Parenting Adolescents in India: A Cultural Perspective, 2017. DOI:10.5772/66451

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	Тема 1. Предмет психології. Базові категорії психології: відображення, особистість, діяльність та спілкування Етапи становлення психології як науки. Психологія як наука. Основні категорії психології. Категорія відображення у психології. Категорія особистості у психології. Категорія діяльності у психології. Категорія спілкування у психології. Завдання на самостійну роботу студентів: I. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Що є предметом психології як науки? 2. Охарактеризуйте форми відображення. 3. Здійсніть порівняльний аналіз понять: індивідуальність, індивід, особистість, суб'єкт. 4. Назвіть підструктури особистості та охарактеризуйте їх. 5. Назвіть та охарактеризуйте рівні відображення. 6. Назвіть основні компоненти системи діяльності. 7. Проаналізуйте співвідношення свідомості та діяльності. 8. Розкрийте зміст процесів інтеріоризації та екстеріоризації дій. 9. Охарактеризуйте функції структурних елементів діяльності. 10. Наведіть визначення спілкування. 11. Охарактеризуйте функції спілкування?

2	Тема 2. Крос-культурна психологія як наука Предмет та завдання крос-культурної психології Історія розвитку крос-культурної психології. Зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте зв'язок крос-культурної психології з іншими науками. 2. У чому полягає предмет і завдання крос-культурної психології. 3. Розкрийте особливості історичного розвитку крос-культурної психології як науки.
3	Тема 3. Психологічні вимірювання культур «Історичний партикуляризм» (Ф. Боас). Поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). Види культурних синдромів. Психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде: Психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту. Психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Охарактеризуйте «історичний партикуляризм» (Ф. Боас). 2. Охарактеризуйте поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). 3. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів. 4. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде. 5. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту. 6. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.
4	Тема 4. Пізнавальні процеси і культура Сприймання і культура. Зорові ілюзії сприймання. Проблема вибірковості сприймання. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвіть і охарактеризуйте особливості сприймання залежно від культури. 2. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла про зорові ілюзії. 3. Охарактеризуйте дослідження перцептивного стилю.
5	Тема 4. Пізнавальні процеси і культура Інтелект у різних культурах. Проблеми і парадокси інтелектуального тестування. Культура і категоризація Пам'ять і культура Культура та вирішення завдань Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Назвіть проблеми і парадокси інтелектуального тестування. 2. Охарактеризуйте особливості інтелекту у різних культурах. 3. Назвіть і охарактеризуйте сучасні теорії інтелекту.
6	Тема 5. Особистість і культура Наукова школа «Культура і особистість» Характеристика базової особистості Характеристика модальної особистості Характеристика типової особистості Поняття національного характеру Культура і Я-концепція.

	Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте зміст поняття «національний характер». 2. Охарактеризуйте вплив культури на Я-концепції. 3. Чим відрізняються індивідуалістичний і колективістський конструкти Я-концепцій? 4. Охарактеризуйте вплив Я-концепцій на когнітивні здібності, мотивацію і емоції.
7	Тема 6. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Поняття про етнічні міграції. Гіпотеза «культурного шоку». Поняття про культурну дистанцію. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте зміст поняття «етнічні міграції». 2. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку». 3. Розкрийте зміст поняття «культурна дистанція».
8	Тема 7. Психологія міжкультурної толерантності Наслідки міжкультурних контактів (геноцид, сегрегація, асиміляція, інтеграція). Мультикультуралізм. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: І. Відповіді на питання для самоперевірки: 1. Розкрийте особливості психологічної адаптації до іншого географічного середовища. 2. Назвіть і охарактеризуйте наслідки міжкультурних контактів. 3. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм»

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських занять: сформувати у здобувачів освіти: розуміння теоретичного матеріалу; вміння формувати самостійні судження, відстоювати власні погляди, аргументуючи їх на основі наукових фактів; уміння та навички самостійної роботи з підготовки до безпосередньої участі у семінарі-обговоренні.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (питання для поточного контролю та завдання на самостійну роботу здобувачів освіти)
1	Тема. Предмет психології. Базові категорії психології: відображення, особистість, діяльність та спілкування Мета: сформувати у здобувачів освіти уявлення про психологію як науку та її категорії. Питання для обговорення: Етапи становлення психології як науки Основні категорії психології Психічне відображення. Рефлекторна природа психіки Головні закономірності психічної діяльності. Функції психіки Стадії розвитку психіки (сенсорна; перцептивна; інтелектуальна) Походження свідомості та її структура Категорія особистості у психології. Структура особистості Людина як індивід, особистість, індивідуальність, суб'єкт Діяльність особистості. Співвіднесення особистості з категорією діяльності Сутність суб'єктно-діяльнісного підходу Категорія спілкування у психології Види спілкування Функції спілкування. Засоби спілкування Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: 1. Визначити цілі і завдання психології. 2. Визначити функції психіки. 3. Проаналізувати співвідношення понять: індивід, особистість, індивідуальність

2	Тема. Крос-культурна психологія як наука Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про крос-культурну психологію як науку та про етнічну ідентичність і культурні особливості. Питання для обговорення: Основні школи і підходи крос-культурної психології. Роль етнічності у сучасному світі. Завдання крос-культурної психології. Абсолютизм, релятивізм, універсалізм. Поняття про етнос. Етнічна ідентичність. Етнічні стереотипи: сутність, різновиди та функції Етноцентризм та засоби його зменшення. Поняття про культуру. Фактори формування культури. <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> 1. Підготуйте есе на тему: «Порівняльна характеристика народної душі українців з іншими народами». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології. 2. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі. 3. Назвіть завдання крос-культурної психології. 4. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність». 5. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції. 6. Назвіть основні фактори формування культури.
---	---

3	Тема. Психологічні вимірювання культур Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологічні вимірювання культур та про види культурних синдромів і їх особливості. Питання для обговорення: Поняття про культуру. Фактори формування культури. «Історичний партикуляризм» (Ф. Боас). Поняття «культурного синдрому» (Г. Тріандіс). Культурний синдром «простота-складність». Культурний синдром «індивідуалізм-колективізм»: -особливості колективістських культур; -особливості індивідуалістичних культур. Культурний синдром «відкритість-закритість». Психологічні вимірювання культур (Г. Хофстеде): 1. дистанція від влади 2. відокремленість (індивідуалізм) 3. напористість 4. уникнення невизначеності 5. стратегічне мислення 6. допущення (або індульгенція). Психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту. - «традиційні цінності - секулярно-раціональні цінності» - «виживання - самовираження». Психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. Соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга. <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Культурний релятивізм: проблема норми та патології». <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса. 2. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури. 3. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів. 4. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади. 5. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде. 6. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту. 7. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу. 8. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.
4	Тема. Пізнавальні процеси і культура Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особливості пізнавальних процесів і культури Питання для обговорення: Теорія прямокутного світу. Теорія фронтально-горизонтального скорочення. Експерименти М. Сегалла присвячені різному сприйманню ілюзій у різних культурах. Дослідження Р. Поллака та С. Сілвера. Дослідження М. Борнштейна. Дослідження сприймання зображень (Херсковиць, Хадсон). Теорія когнітивного стилю (Г. Уіткін, Дж. Беррі) Експерименти Дж. Беррі з представниками племені темне (Сьєрра-Леон, Західна Африка) і канадських ескімосів. Експерименти Г. Уіткіна щодо виявлення на полезалежності у жінок Гіпотеза перцептивного досвіду (Р. Серпелл) Експерименти за участю дітей із племені йоруба Е. Сачмена. Експерименти Дж. Беррі у Кенії. Особливості пізнання у різних культурах. Основні проблеми крос-культурних досліджень пізнання.

Дослідження когнітивного розвитку нативістами та емпіриками у крос-культурних дослідженнях пізнання.

Теоретичні підходи у вивченні взаємозв'язків між культурою та пізнанням:

- а) Підхід із точки зору загального інтелекту;
- б) Підхід із точки зору генетичної епістемології;
- в) Підхід із точки зору конкретних навичок
- г) Підхід із точки зору когнітивних стилів.

Вплив культури на кодування кольорів і категоризацію.

Вплив культури на класифікацію рослин і тварин.

Особливості наочності і пам'яті у різних культурах.

Прояви креативності у різних культурах

Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти:

Творче завдання:

Напишіть есе на тему: «Дослідження міжкультурних відмінностей у сприйманні, інтелекті та пам'яті».

Відповіді на питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті.
2. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури.
3. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.
4. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах.
5. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
6. Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси.

5	Тема. Особистість і культура Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про особистісні особливості і культуру. Питання для обговорення: Дослідження базової особистості. Наведіть приклади. Дослідження модальної особистості. Наведіть приклади. Дослідження типової особистості. Наведіть приклади. Поняття «національний характер». Порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса. Культура та Я-концепція Дослідження Міллера: патерни соціального пояснення серед індійських і американських респондентів. Дослідження Маркус та Кітаями: хибна унікальність у двох культурах. Дуальність аспектів «Я» і вплив культури. Мультикультурні ідентичності. Ефект підтвердження культури. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Напишіть есе на тему: «Порівняння особливостей національного характеру українців та _____ (народу на ваш вибір)». Вибір народу для порівняння обґрунтуйте. <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю. - Охарактеризуйте поняття національного характеру. 2. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття. 3. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади. 4. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.
6	Тема. Психологія етнічних міграцій та акультурація. Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про психологію етнічних міграцій та акультурацію. Питання для обговорення: Поняття про етнічні міграції. Гіпотеза «культурного шоку». Поняття про культурну дистанцію. Модель культурного навічання. Психологія акультурації. Модель «стрес акультурації». Стратегії акультурації (Д. Беррі). Психологічна адаптація до іншого географічного середовища. Наслідки міжкультурних контактів: -геноцид; -сегрегація; -асиміляція; -інтеграція. Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції. 2. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»? 3. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію. 4. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів. 5. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації. 6. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі. 7. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх. 8. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх. 9. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх. 10. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.

7	Тема. Психологія міжкультурної толерантності Мета: поглибити і розширити знання здобувачів освіти про мультикультуралізм, етнічну ідентичність та толерантність. Питання для обговорення: Мультикультуралізм. Інклюзія і толерантність. Дискримінація. Техніка «Культурний асимілятор». Регулятивна сторона міжкультурної комунікації. Феномен асертивності. Особливості формування асертивної поведінки. <i>Обговорення творчого завдання</i> Завдання на самостійну роботу здобувачів освіти: <i>I. Творче завдання:</i> Підготуйте есе про ксенофобію як один із видів дискримінації <i>II. Відповіді на питання для самоперевірки:</i> 1. Розкрийте зміст поняття «мультикультуралізм». 2. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності 3. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності. 4. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності. 5. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації? 6. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор». 7. Охарактеризуйте феномен асертивності. 8. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.
---	---

а. Самостійна робота здобувача освіти

Здобувачі вищої освіти самостійно опрацьовують питання за всіма темами в теоретичному або практичному аспекті. Самостійна робота з навчальної дисципліни включає: поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації.

У процесі самостійної роботи здобувачі вищої освіти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- робота з довідковою літературою.

Види самостійної роботи здобувача освіти :

- підготовка до аудиторних занять – 20 год;
- підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;
- підготовку до заліку – 6 год.

Загалом – 30 год.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

При викладанні навчальної дисципліни «Гендерна психологія» семестровий рейтинг здобувача формують: робота на семінарських заняттях і вчасне виконання модульної контрольної роботи. Штрафних балів з дисципліни не передбачається.

Відвідуваність і виконання завдань

Здобувачам вищої освіти важливо відвідувати лекції, оскільки на них висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал в обсязі, достатньому для опанування дисципліни здобувачем освіти, що дасть змогу краще підготуватись до семінарських занять і в цілому опанувати дану дисципліну. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно. Активна участь здобувача вищої освіти на семінарських заняттях є обов'язковою. Пропуск семінарського заняття не дає можливість отримати здобувачу бали у семестровий рейтинг. Разом з тим, здобувач освіти, який пропустив семінарські заняття з

поважної причини, і має необхідний документ, який підтверджує відсутність (наприклад довідку від лікаря), може здати підготовлену доповідь викладачу під час консультацій або під час перерви у навчальному занятті і отримати не більше половини максимального вагомого балу, який передбачений за участь в семінарі (тобто максимальна кількість балів складатиме не більше Графік консультацій, доступний на сайті кафедри психології та педагогіки, але викладач сам призначає здобувачам вищої освіти час консультації в індивідуальному порядку.

Теми і завдання для семінарських занять передбачені робочою програмою дисципліни (силабусом), доступною з особистого кабінету здобувача вищої освіти в системі «Кампус», гугл класі або на сайті кафедри психології та педагогіки.

На лекціях та семінарських заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, пов'язаних з навчанням. Бажано, щоб на семінарському занятті здобувачі освіти використовували підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття.

Форми роботи

При освоєнні дисципліни здобувачі вищої освіти користуються такими основними засобами роботи: підручниками, посібниками, періодичними виданнями, словниками, інструктивно-методичними матеріалами до семінарських занять; інформацією з мережі Internet; відеозаписами.

Комп'ютерне забезпечення. При підготовці до занять практичного курсу, а також безпосередньо на семінарських заняттях здобувачі вищої освіти користуються комп'ютерами для таких видів роботи: оформлення звітів; отримання інформації з мережі Internet; демонстрації презентацій; перегляду навчальних відеозаписів.

На семінарських заняттях використовуються методи: диспут, робота парами, тріадами, круглий стіл, ситуаційні задачі; групові дискусії при вивченні проблемних питань. На семінарських заняттях проводиться усне опитування і тестування здобувачів вищої освіти. Готуючись до семінарських занять, здобувач освіти має чітко усвідомлювати зміст запитань, дати розгорнуту відповідь на них та/або відповісти на тестові завдання. Під час семінарських занять викладач резюмує сильні і слабкі місця у доповідях здобувачів вищої освіти, вказує на помилки, якщо такі є, дає відповіді на додаткові питання здобувачів вищої освіти з теми семінарського заняття. Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять, основна мета якого – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, забезпечення управління навчальною мотивацією здобувачів вищої освіти. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем для коригування методів і засобів навчання, так і здобувачами вищої освіти для планування самостійної роботи. Форми поточного контролю: усне опитування, колоквиум, виступ здобувача вищої освіти із доповіддю або повідомленням, участь у обговоренні питань на семінарських заняттях, робота в групах, на освітніх платформах.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologen_pro_plagiat.pdf, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси

<https://kpi.ua/academic-integrity>

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки здобувачів вищої освіти і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

PCO з дисципліни, семестровий контроль з якої передбачений у формі заліку, для очної форми навчання розробляється за типом PCO-1 і включає оцінювання заходів поточного контролю з дисципліни впродовж семестру. Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти проводиться на основі рейтингової системи відповідно ПОЛОЖЕННЯ про систему оцінювання результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/sites/default/files/downloads/Pologennia_RSO_2022.pdf

Поточний контроль: опитування за темою заняття, модульна контрольна робота.

Календарний контроль: За встановленими в PCO критеріями та результатами заходів поточного контролю здобувачів проводиться календарний контроль, порядок проведення якого визначено у Положенні про поточний, календарний та семестровий контроль результатів навчання в КПІ ім. Ігоря Сікорського. <https://osvita.kpi.ua/node/32>

Викладач оцінює роботу здобувач вищої освіти на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на **семінарських** заняттях виставляється викладачем під час **першого і другого календарного контролю** – на сьомому і тринадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача освіти станом на 7-й і 13-й тиждень навчання повідомляється здобувачу на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу

Семестровий контроль: залік

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг здобувача освіти з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) відповіді та доповнення відповідей інших здобувачів у процесі дискусії на семінарських заняттях;
- 2) написання модульної контрольної роботи.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Робота на семінарських заняттях:

Максимальна кількість балів складає 70 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 10):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слушними доповненнями відповідей інших здобувачів вищої освіти у процесі дискусії; обов'язкова активна участь в групових формах роботи (якщо такі заплановані на занятті)	9-10
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	6-8
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування Або відсутність відповіді, ухилення від участі у семінарському занятті	0

Здобувач вищої освіти отримає найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді,

логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу. Належна підготовка здобувача до семінарського заняття займатиме в середньому 1-1,5 години.

Викладач оцінює роботу здобувача на кожному семінарському занятті, але конкретна підсумкова кількість балів за роботу на семінарських заняттях виставляється викладачем під час першого і другого етапу проміжної атестації – на сьомому і тринадцятому тижнях навчання відповідно. Рейтинг здобувача освіти станом на 7-й і 13-й тиждень навчання повідомляється здобувачу на занятті чи в особистому кабінеті електронного кампусу.

2. Складання модульної контрольної роботи

На передостанньому лекційному занятті здобувачі виконують модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота містить 30 тестових питань, кожне питання містить 3-4 варіанти відповіді, серед яких правильною є лише одна. Задача здобувача – уважно прочитати питання та варіанти відповідей, обрати один варіант відповіді (правильний на думку здобувача) та позначити його у будь-який зручний спосіб.

Здобувач може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення здобувача з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Максимальна кількість балів складає 44 (максимальна кількість балів за 1 тестове завдання – 1):

вірно виконано всі тестові завдання	30
вірно виконано більше 60% тестових завдань	18-29
вірно виконано менш 60% тестових завдань	0

Умови допуску до семестрового контролю:

Здобувачі, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливості:

отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку **менше 60 балів**, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить **семестровий контроль у вигляді залікової контрольної роботи або співбесіди**.

Здобувачі освіти, які не виконали всіх передбачених програмою дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RD = 70 + 30 = 100 \text{ балів.}$$

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре

74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Визнання результатів **неформальної/інформальної освіти** регулюється «Положенням про визнання в КПІ ім. І. Сікорського результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті» (<https://osvita.kpi.ua/node/179>), згідно з яким визнання результатів навчання проводиться, як правило, до початку семестру. Освітній компонент може бути зарахований частково або повністю за результатами подання документів (сертифікатів) про проходження професійних курсів/тренінгів, онлайн освіти тощо за тематикою освітнього компонента.

9.Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації здобувачам освіти

Працюючи на лекції здобувачу освіти варто конспектувати основні поняття. При підготовці до семінарського заняття, здобувач освіти має опрацювати лекційний матеріал з відповідної теми, а також бажано ознайомитись з додатковою літературою. Якщо у здобувачів освіти виникають питання необхідно обговорити їх з викладачем.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається.

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом кафедри психології та педагогіки, к.психол.н, доцентом, Кононець Марією Олександрівною.

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 4 від 13. 11. 2024 р.)

Погоджено Методичною радою університету (протокол № 8 від 29. 05. 2025 р.)

Орієнтовні питання до залікової контрольної роботи

1. Що є предметом психології як науки?
2. Охарактеризуйте форми відображення.
3. Назвіть та охарактеризуйте рівні відображення.
4. Здійсніть порівняльний аналіз понять: індивідуальність, індивід, особистість, суб'єкт.
5. Назвіть підструктури особистості.
6. Назвіть основні компоненти системи діяльності.
7. Проаналізуйте співвідношення свідомості та діяльності.
8. Розкрийте зміст процесів інтеріоризації та екстеріоризації дій.
9. Охарактеризуйте функції структурних елементів діяльності.
10. Наведіть визначення спілкування.
11. Охарактеризуйте функції спілкування?
12. У чому полягає зв'язок діяльності та спілкування?
13. Назвіть компоненти спілкування.
14. Проаналізуйте як формується уявлення про іншу людину.
15. Як відбувається психологічний вплив на іншу людину в процесі спілкування?
16. Охарактеризуйте основні школи і підходи крос-культурної психології.
17. Охарактеризуйте роль етнічності у сучасному світі.
18. Назвіть завдання крос-культурної психології.
19. Охарактеризуйте поняття «етнічна ідентичність».
20. Охарактеризуйте етнічні стереотипи та їх функції.
21. Назвіть основні фактори формування культури.
22. Охарактеризуйте Історичний партикуляризм Ф. Боаса.
23. Назвіть і охарактеризуйте фактори формування культури.
24. Назвіть і охарактеризуйте види культурних синдромів.
25. Охарактеризуйте культурний синдром «індивідуалізм-колективізм». Наведіть приклади.
26. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Г. Хофстеде.
27. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Р. Інглхарту.
28. Охарактеризуйте психологічні вимірювання культур по Ш. Шварцу.
29. Охарактеризуйте соціальні аксіоми М. Бонда і К. Леунга.
30. Охарактеризуйте особливості розвитку особистості в крос-культурному аспекті.
31. Охарактеризуйте взаємозв'язок зорових ілюзій сприймання і культури.
32. Розкрийте зміст експериментів М. Сегалла щодо зорових ілюзій.
33. Охарактеризуйте особливості пізнавальних процесів в різних культурах.
34. Назвіть і охарактеризуйте теоретичні підходи до пізнання в різних культурах.
35. Охарактеризуйте особливості впливу культури на когнітивні процеси.
36. Як особливості культури впливають на сортування об'єктів?
37. Проаналізуйте які фактори впливають на позитивні результати у шкільному навчанні.
38. Охарактеризуйте експеримент М. Коула.
39. У чому полягають особливості просторового пізнання у різних культурах?
40. Охарактеризуйте базову особистість.
41. Охарактеризуйте модальну особистість.
42. Поясніть різницю між базовою та модальною особистістю.
43. Охарактеризуйте поняття національного характеру.
44. Охарактеризуйте значення Я-концепції для самосприйняття.
45. У чому полягає фундаментальна помилка атрибуції. Наведіть приклади.
46. Охарактеризуйте порівняльно-культурні дослідження Л. Леві-Брюля та К. Леві-Строса.
47. Розкрийте зміст поняття про етнічні міграції.
48. У чому полягає гіпотеза «культурного шоку»?
49. Розкрийте зміст поняття про культурну дистанцію.
50. Назвіть і охарактеризуйте основні наслідки міжкультурних контактів.
51. Охарактеризуйте шляхи подолання стресу акультурації.
52. Охарактеризуйте модель «стрес акультурації» Д. Беррі.
53. Наведіть приклади геноциду і проаналізуйте їх.

54. Наведіть приклади сегрегації і проаналізуйте їх.
55. Наведіть приклади міжкультурної асиміляції і проаналізуйте їх.
56. Наведіть приклади міжкультурної інтеграції і проаналізуйте їх.
57. Розкрийте зміст поняття «мультिकультуралізм».
58. Назвіть і охарактеризуйте особливості етнічної ідентичності
59. Охарактеризуйте основні прояви етнічної толерантності.
60. Назвіть і охарактеризуйте основні прояви етнічної інтолерантності.
61. У чому полягає регулятивна сторона міжкультурної комунікації?
62. Охарактеризуйте техніку «Культурний асимілятор».
63. Охарактеризуйте феномен асертивності.
64. Назвіть і охарактеризуйте особливості формування асертивної поведінки.